

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 374/08-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. januára 2009 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti H. F., S., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie vecí súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení Protokolov č. 3, 5 a 8 postupom Okresného súdu Kežmarok v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cb 147/1997 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo H. F. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie vecí súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení Protokolov č. 3, 5 a 8 postupom Okresného súdu Kežmarok v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cb 147/1997 porušené bolo.

2. H. F. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 500 € (slovom päťsto eur), ktoré Okresný súd Kežmarok je p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Kežmarok je p o v i n n ý uhradiť H. F. trovy právneho zastúpenia v sume 265,92 € (slovom dvestošesťdesiatpäť eur a deväťdesiatdva centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. S., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 374/08-12 z 5. novembra 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť H. F., S. (ďalej len „sťažovateľka“), doručení ústavnému súdu 23. júla 2008, ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v znení Protokolov č. 3, 5 a 8 postupom Okresného súdu Kežmarok (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cb 147/1997.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že k namietanému porušeniu označených práv malo dôjsť v napadnutom konaní, ktoré sa začalo 7. októbra 1997 na základe žaloby podanej sťažovateľkou proti žalovanému J. B. Predmetom konania pred okresným súdom bolo zaplatenie zmluvne dohodnutej kúpnej ceny za dodaný tovar sťažovateľke v sume 30 941 Sk s prísl.

Sťažovateľka sa sťažnosťou z 19. novembra 1999 obrátila na predsedu okresného súdu z dôvodu, že *„žalobu podala dňa 07. 10. 1997 a doposiaľ vec nebola právoplatne skončená.“* Odpoveďou na túto sťažnosť sťažovateľky bolo konštatovanie predsedu okresného súdu, že sudca od podania návrhu vo veci priebežne konal, subjektívne prieťahy v konaní u sudcu sa nezistili, preto je podľa predsedu súdu sťažnosť sťažovateľky nedôvodná. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti konštatovala, že *„K uvedenému záveru došiel orgán správy súdu dňa 28. 4. 2000, a to napriek tomu, že od podania žaloby uplynuli v tom čase tri roky a skutkovo ako aj právne išlo o jednoduchý súdny spor.“*, a taktiež uviedla, že *„Od podania sťažnosti na prieťahy a vyjadrenia predsedu súdu uplynulo už viac ako 8 rokov. Takáto dlhá doba napriek podanej sťažnosti len zvýšila nedôveru a neistotu sťažovateľky v schopnosť súdu zabezpečiť plynulosť priebehu konania.“*

Podstata námietok sťažovateľky spočívala v jej názore, že nekonaním okresného súdu vo veci v dlhšom časovom úseku došlo k prieťahom takej intenzity, závažnosti a rozsahu, že ich nemožno kvalifikovať inak ako zbytočné prieťahy, v dôsledku čoho došlo postupom zo strany okresného súdu k porušeniu jej základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa názoru sťažovateľky okresný súd nedôsledným postupom pri vedení namietaného súdneho konania neprimerane predlžoval trvanie tohto súdneho konania. Sťažovateľka ďalej podrobne opísala priebeh doterajšieho konania a presne uviedla úkony okresného súdu a doby, kedy podľa jej mienky došlo v konaní k zbytočným prieťahom (o. i. aj obdobie od 21. februára 2006, keď bol vo veci okresným súdom vynesený rozsudok, do 24. mája 2006, keď bolo písomné vyhotovenie rozsudku doručené účastníkom konania, a v ktorom podľa tvrdenia sťažovateľky *„nešlo len o prieťah v konaní, ale aj o porušenie zákonnej 30 dňovej lehoty uvedenej v ust. § 158 ods. 4 O. s. p.“*).

Sťažovateľka poukázala na to, že konanie vedené pod sp. zn. 3 Cb 147/1997 na okresnom súde prebieha neprimerane dlho, t. j. už takmer 11 rokov, a vec dosiaľ nie je právoplatne skončená. Sťažovateľka žiadala aj o poskytnutie finančného zadosťučinenia v sume 250 000 Sk a náhradu trov konania.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1/ Právo sťažovateľky zakotvené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a v čl. 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, bolo v konaní pred Okresným súdom Kežmarok pod č. k. 3 Cb 147/97 porušené.

2/ Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd Kežmarok vo veci č.k. 3Cb 147/1997 konal bez zbytočných prieťahov.

3/ Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške 250.000,- Sk.

4/ Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke trovy konania, ktoré je povinný odporca sťažovateľke nahradiť.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval, uznesením č. k. I. ÚS 374/08-12 z 5. novembra 2008 ju prijal na ďalšie konanie a vyzval právneho zástupcu sťažovateľky a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľky a predseda okresného súdu oznámili ústavnému súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vyjadrenie predsedu okresného súdu sp. zn. Spr. 0/581/2008 z 29. decembra 2008 bolo ústavnému súdu doručené 8. januára 2009, obsahuje chronologický priebeh konania počnúc od 7. októbra 1997 a okrem iného je v ňom uvedené:

„- vec napadla na Okresný súd Košice- okolie dňa 7. 10. 1997, postúpená bola Okresnému súdu Kežmarok dňa 10. 11. 1997

- vo veci boli vykonávané priebežne procesné úkony a bolo potrebné o. i. vypočuť svedka H., ktorého vypočuť navrhla sama navrhovateľka. Súd, keďže tento svedok nepreberal súdne zásielky, zisťoval jeho pobyt a snažil sa zásielky doručovať cestou polície, centrálného registra obyvateľov, Obecného úradu S. Pokúšal sa ho vypočuť cestou

dožiadaného súdu, avšak všetko bezvýsledne. Bolo zistené, že na svedka bol vydaný príkaz na zatknutie, a teda ďalšími úkonmi súdu boli opakované výzvy a urgencie adresované súdu, ktorý príkaz na zatknutie vydal,

- pojednávania sa uskutočnili dňa 26. 1. 2006 – odročené kvôli neprítomnosti odporcu a opätovnému zisťovaniu, či bol zrealizovaný príkaz na zatknutie svedka H. a zároveň bolo zisťované cez ústrednú evidenciu väzňov ZVJS SR, či sa tento nachádza vo väzbe alebo vo výkone trestu. Ďalšie pojednávanie 17. 2. 2006 a 21. 2. 2006 kedy bol vyhlásený rozsudok. Voči rozsudku podal odvolanie odporca a vec bola za účelom rozhodnutia o odvolaní dňa 18. 7. 2006 predložená Krajskému súdu v Prešove

- 14. 8. 2008 bol spisový materiál predložený Krajskému súdu v Prešove za účelom rozhodnutia o odvolaní a tunajšiemu súdu bol vrátený s potvrdzujúcim rozsudkom dňa 8. 12. 2008.“

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide

o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na nutnosť zabezpečenia prítomnosti svedka na pojednávaniach možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Doterajší zdĺhavý priebeh napadnutého konania však ústavný súd nemôže pripísať len na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci. Napokon ani predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení nenamietal zložitosť napadnutej veci. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov, a ktorá nie je právne zložitá, ako to už aj skonštatoval ústavný súd vo svojom náleze č. k. II ÚS 200/05-19 z 15. marca 2006 „... pretože výklad a používanie platnej právnej úpravy sú stabilizované v judikatúre vyšších súdov.“

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri preskúmaní spisu nezistil žiadnu okolnosť, ktorou by sťažovateľka prispela k zbytočným priet'ahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo

sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v spore, v ktorom bola sťažovateľka v postavení žalobkyne, dlhšiu dobu v podstate nečinný. Nečinnosť okresného súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 3 Cb 147/97 ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť jeho sporadické úkony (nariadenie prvého pojednávania 23. decembra 2005, t. j. po 8 rokoch od podania žaloby, celková dĺžka konania v trvaní viac ako 11 rokov atď.).

Argumentáciu okresného súdu spočívajúcu v poukázaní na „*nemožnosť zabezpečenia účasti... svedka na pojednávaní, ako aj vzhľadom na značný počet spisov v senáte*“, resp. vzhľadom na dlhšie obdobie nečinnosti (od 8. októbra 2006 od predloženia veci vyššej súdnej úradníčke na konanie, do vrátenia veci sudcovi 4. marca 2008), ktoré malo prispieť k celkovej dĺžke konania, ústavný súd neakceptoval. Uvedené skutočnosti jednotlivo ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať celkovú neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania, ktoré doteraz, t. j. od podania žaloby 7. októbra 1997 až do potvrdenia rozsudku okresného súdu Krajským súdom v Prešove 20. novembra 2008, predstavovalo viac ako jedenásť rokov, pričom rozsudok nadobudol právoplatnosť 11. decembra 2008.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cb 147/1997 došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo

iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cb 147/1997 konal bez zbytočných prietáhov.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 250 000 Sk z dôvodov uvedených v sťažnosti, poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ale nie vo výške presahujúcej žalovanú istinu v základnom konaní tak, ako to žiada sťažovateľka.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé

finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, na správanie sa účastníkov konania a na to, čo je predmetom konania.

Vzhľadom na okolnosti danej veci zakladajúce namietané porušenie základného práva (doterajšiu dĺžku súdneho konania, dobu priet'ahov okresného súdu v konaní) ústavný súd považoval za odôvodnené priznať s'ťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 500 €, ktoré je dostatočným ekvivalentom porušenia uvedeného práva.

Ústavný súd rozhodol napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania s'ťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátom JUDr. M. S. v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd vychádzajúc z návrhu právneho zástupcu s'ťažovateľky ich vyčíslil sumou 265,92 €, a to za dva úkony právnej pomoci podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2007 v sume 19 056 Sk), t. j. 2-krát 105,42 € a 2-krát 6,31 € za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné. Keďže právny zástupca s'ťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, podľa § 18 ods. 4 vyhlášky ústavný súd rozhodol o zvýšení uvedenej odmeny o daň z pridanej hodnoty 19 % v sume 42,46 €, t. j. priznal úhradu trov konania v celkovej sume 265,92 €.

Podanie právneho zástupcu s'ťažovateľky doručené ústavnému súdu 15. decembra 2008 (odpoveď na výzvu ústavného súdu o nutnosti nariad'ovať ústne pojednávanie) nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. januára 2009